

3. TEORĒTISKĀ SESIJA

Lektors: Lorenzo Todone

lejaukšanās izaicinošai uzvedībai: proaktīvas stratēģijas

2023. gada 27. septembrī,
plkst. 13:00–16:00

Kā saprast uzvedību?

How to understand Behavior?

Lorenzo Todone
MsEd-BCBA



Izaicinošas uzvedības funkcionālais novērtējums

Tiklīdz ir izslēgti medicīniskie aspekti, mēs varam sākt problemātiskās uzvedības novērtēšanu:

- process sākas ar mēģinājumu noteikt izaicinošās uzvedības iespējamo funkciju.

Uzvedības modeļu izvēle

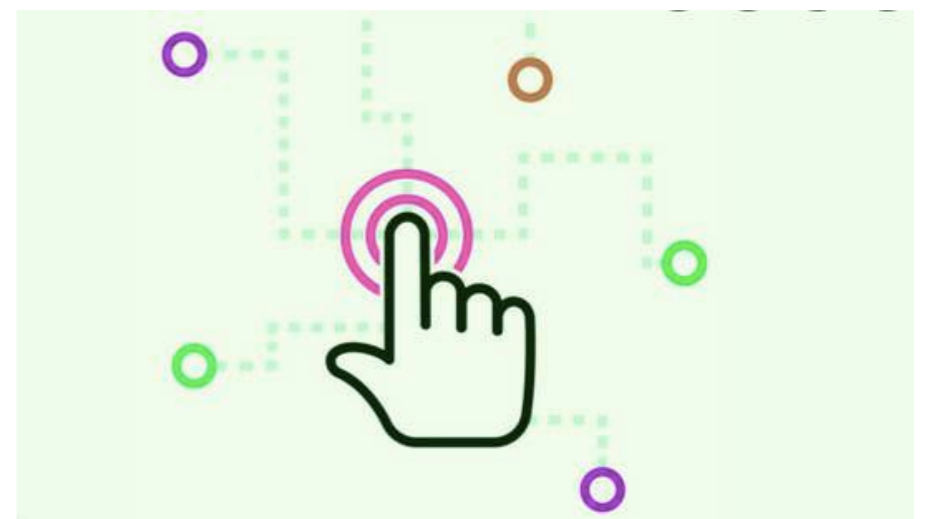
Uzvedības pieeja uzskata, ka uzvedība tiek izvēlēta vai dzēsta, pamatojoties uz indivīda pieredzi



Uzvedības modeļu izvēle

Indivīds

- turpināt izvēlēties uzvedību, ja tā dod priekšrocības un rada pozitīvas sekas noteiktā kontekstā un situācijās



Uzvedības modeļu izvēle

Indivīds

- pārtrauc izvēlēties uzvedību, ja noteiktā kontekstā un situācijās tā nedod priekšrocības vai rada negatīvas sekas



Problemātiska uzvedība ir kā dinozaurs

No uzvedības
perspektīvas
problemātiska uzvedība
ir kā sena uzvedības
suga, kas atrod "barību"
(priekšrocības un
pozitīvas sekas
indivīdam)



Problemātiska uzvedība ir kā dinozaurs

Bērniem ar attīstības traucējumiem **vecās uzvedības formas** (raudāšana, dusmu lēkmes, kliegšana) netiek dabiski aizstātas ar **jaunām uzvedības formām** (runāšana, gaidīšana, klausīšanās, sadarbība)

Problemātiska uzvedība ir kā dinozaurs

Ja vecās uzvedības formas netiek nomainītas indivīda augšanas laikā, tās var kļūt biežākas, intensīvākas, ilgākas un var rasties to jaunas formas.





Izaicinošas uzvedības funkcijas

Izaicinošu uzvedību parasti klasificē pēc tās funkcijas

Uzvedības potenciālās funkcijas: Kādam nolūkam to var izmantot?

1. Uzvedība ļauj piekļūt spēlēm, materiāliem, aktivitātēm, cilvēku uzmanībai (pat, ja tā tiek izteikta negatīvu pārmetumu veidā)
2. Uzvedība ļauj novērst nevēlamus notikumus: izvairīties no uzdevuma vai darbības, nevēlamas personas vai vides
3. Uzvedība ļauj piekļūt jutekliskam baudījumam: Mirkšķināšana rada vizuālu baudu.
4. Uzvedība, kas ļauj novērst vai mazināt iekšējās sāpes vai diskomfortu: košana, lai mazinātu sāpes vēderā



Kopsavilkums par to, kas mums jāizvērtē pirms iejaukšanās:

Ko cilvēks saņem, kad viņš izrāda šādu uzvedību šajā kontekstā?

1. Iegūst kaut ko - pieaugušo vai vienaudžu uzmanību - aktivitātes, spēles, ēdienu vai ko citu
2. Izvairās no kaut kā – no pieaugušo vai vienaudžu uzmanības, darbībām, uzdevumiem, nevēlama ēdiena, sajūtām.
3. Gūst pašstimulāciju vai sāpju mazināšanu

Kā mēs nosakām izaicinošas uzvedības iespējamo funkciju?

- Pirms hipotēzes par iespējamo funkciju izvirzīšanu ir svarīgi nepastarpināti novērot uzvedību
- Vienu no metodēm sauc par **stāstījuma ABC**

Stāstījuma ABC

ABC CHART

Student Name: _____ School: _____ Grade: _____ Observer(s): _____

Instructions: For each instance of behavior, record the context of the behavior (date, time, designated activity, people involved, location, etc.). Also, briefly describe the antecedent, behavior, and consequence. Based on the observation of the behavior, determine a possible function of the behavior (e.g., seek attention, escape/avoid task, leave an area or person, access a preferred item, sensory consequence, avoid interruptions, communication pain/illness, etc.).

	Antecedent: What happened immediately before the behavior?	Behavior: Describe the behavior in observable terms (e.g., kicked a peer)	Consequence: What happened immediately after the behavior?	Possible Function: What is the "payoff"? Why is the behavior happening?
Date: Time: Activity: People: Place:				
Date: Time: Activity: People: Place:				
Date: Time: Activity: People: Place:				
Date: Time: Activity: People: Place:				
Date: Time: Activity: People: Place:				

Pamēģināsim kopā!

<p>Aizsācējs: Kas notika pirms nevēlamās uzvedības? Kas piedalās? Kur un kā tas notiek?</p>	<p>Uzvedība</p>	<p>Sekas: kas notiek pēc uzvedības?</p>
<p>klasē skolotājs lūdz pievērst uzmanību darbam lasīšanas laikā</p>	<p>skolēns rada dažādas skaļas skaņas</p>	<p>skolēns tiek aizvests pie sociālā pedagoga</p>
	<p>FUNKCIJA: IZVAIRĪŠANĀS NO LASĪŠANAS</p>	

Iejaukšanās aizsācēja fāzē jeb proaktīvā iejaukšanās

Preventīva iejaukšanās, kas tiek īstenota pirms izaicinošas uzvedības parādīšanās.

Daži proaktīvās iejaukšanās piemēri:

- motivācijas mainīgo lielumu izmaiņas
- mērķa uzvedības sasniegšanai nepieciešamās piepūles palielināšana vai samazināšana
- vides izmaiņas, lai radītu ierobežotas iespējas iesaistīties problemātiskā uzvedībā

Iejaukšanās aizsācēja fāzē jeb proaktīvā iejaukšanās

Parasti **iejaukšanās aizsācēja fāzē** atbild uz
jautājumu:

Ko mēs varam darīt, lai novērstu izaicinošo uzvedību?

Iejaukšanās aizsācēja fāzē jeb proaktīvā iejaukšanās

- Standarta aizsācēja fāzes iejaukšanās
- Uz funkcijām balstītas aizsācēja fāzes iejaukšanās

Standarta aizsācēja fāzes iejaukšanās

- Iejaukšanās pasākumi, kas tiek piemēroti, nezinot izaicinošas uzvedības iespējamo funkciju.
- Mērķis ir novērst izaicinošas uzvedības parādīšanos izglītības iestādē, ja tajā atrodas vai arī neatrodas riska grupas skolēni

Vispārīgi proaktīvas iejaukšanās pasākumi

- Izveidojiet pozitīvas attiecības ar skolēnu
- Izveidojiet pozitīvas attiecības ar vidi
- Ekoloģiskais novērtējums
- Pievilcīgu un stimulējošu materiālu izmantošana mācību procesā
- Skaidru noteikumu izmantošana
- Tūlītējas palīdzības sniegšana
- Izvēles iespējas
- Mācīšanās ar vienaudžu starpniecību

Izveidojiet pozitīvas attiecības ar skolēnu

- Skolēnam ir jāpiedzīvo, ka skolotājs vai asistents var sniegt prieku un sniegt ieguvumus.
- Mērķis ir panākt, lai skolēns ir ļoti ieinteresēts būt skolotāja vai asistenta klātbūtnē.

Izveidojiet pozitīvas attiecības ar skolēnu

Iespējamās darbības:

- Dariet lietas, kas skolēnam sagādā prieku, un pārlicinieties, ka skolēns smaida!
- Reizēm brīvi piedāvājiet materiālus vai aktivitāti, kas viņam/viņai patīk (pārsteigums!).
- Esiet laipni un izsaki skolēnam komplimentus.
- Neesiet vienīgais, kas skolēnam uzdod nepatīkamus uzdevumus.
- Neesiet vienīgais mutisko aizrādījumu avots.

Izveidojiet pozitīvas attiecības ar skolēnu

Pētījumi rāda, ka, ja pirms mācībām (kas ir skolēnam mazāk vēlama aktivitāte) notiek spēles veida mijiedarbība starp skolotāju un skolēnu, skolēnu paklausība palielinās.

Tēva un dēla rotaļas pirms sarunas par noteikumu ievērošanu uzlaboja dēla pakļaušanos tēva prasībām. (Ducharme & Rushford, 2001).



Jūsu pieredze!

Ko jūs darāt, lai veidotu pozitīvas attiecības ar saviem skolēniem?

Izveidojiet pozitīvas attiecības ar vidi

Šo procedūru dēvē arī par **vides uzlabošanu**.

Vide, klase, rakstāmgalds, skola tiek papildināta ar materiāliem, rotaļlietām, aktivitātēm, kas skolēnam patīk!

Jūsu pieredze!

Vai skolēns iesaistās viņam patīkamās aktivitātēs pie galda, klasē, skolā ?

Vai viņam patīk nākt uz skolu, vai arī skola viņam saistās tikai ar nevēlamām aktivitātēm?

Ekoloģiskais novērtējums

Faktori, kurus ir nepieciešams novērtēt, jo tie var ietekmēt personas uzvedību:

Fizioloģiskie apstākļi,

Vides fiziskie aspekti (piemēram, apgaismojums, sēdvietu izvietojums, trokšņa līmenis),

Mijiedarbība ar citiem

Telpiskais blīvums

Sēdvietu izvietojums

Troksnis

Skolēnu savstarpējā mijiedarbība

Klases apgaismojums

Skolotāju un skolēnu mijiedarbība

ECOLOGICAL FACTORS AFFECTING LD STUDENTS' PERFORMANCE

Physiological Factors

As part of an ecological assessment the teacher must consider physiological disabilities or medical deficiencies within the student that might account for his/her performance. In addi-

Physical Aspects of the Environment

The classroom is a complex environment consisting of many stimuli. The extent to which the physical aspects of the classroom interact with other variables to affect student performance is not fully understood. However, spatial density, seating arrangement, lighting, and noise level appear to be related to student performance to such a degree that their inclusion in an ecological assessment is warranted.

Ekoloģiskais novērtējums

<https://www.youtube.com/watch?v=LzNYWvTITwM>

Jūsu pieredze!

Kā jūs esat iekārtojis klases fizisko vidi, lai novērstu izaicinošu uzvedību un veicinātu pozitīvu uzvedību?

Pievilcīgu un stimulējošu materiālu izmantošana mācību procesā

Dažkārt skolēni izmanto izaicinošu uzvedību kā mēģinājumu izvairīties no piedāvātajiem materiāliem, nevis no paša uzdevuma!

Tādā gadījumā mēs varam mēģināt iemācīt prasmi vai uzdevumu, izmantojot nestandarta materiālus.

Pievilcīgu un stimulējošu materiālu izmantošana mācību procesā

Vai jūs varētu mācīt matemātiku, izmantojot
planšetdatora programmu?



Pievilcīgu un stimulējošu materiālu izmantošana mācību procesā

Vai var mācīt krāsošanu, izmantojot netradicionālus materiālus?



Pievilcīgu un stimulējošu materiālu izmantošana mācību procesā

Vai var mācīt rakstīt prasmi, izmantojot
netradicionālus materiālus?

Back to School

Kinetic Sand Writing Tray



Stir the Wonder

Jūsu pieredze

Kādus nestandarta materiālus jūs izmantojat, lai padarītu uzdevumus skolēniem pievilcīgākus?

Skaidru noteikumu izmantošana

Svarīgs priekšnoteikums ir skaidru noteikumu izmantošana skolēnam:

- Lietojiet valodu atbilstoši skolēna izpratnes līmenim (nepadariet noteikumus pārāk sarežģītus, ja skolēns nespēj tos saprast)
- Nodrošiniet, ka jūsu noteikumi skolēnam sniedz prognozējamību
- Noteikumi var palīdzēt izveidot rutīnu

Skaidru noteikumu izmantošana






Dažiem skolēniem ir grūti saprast valodu. Papildiniet noteikumus ar attēliem vai rakstītiem vārdiem



Skaidru noteikumu izmantošana

Dažiem skolēniem ir grūti saprast valodu. Jūs varat izmantot attēlus, lai palīdzētu viņiem izprast notikumu secību, lai palīdzētu pāriet no vienas darbības uz citu un mazinātu trauksmi.

Today's Schedule

1		
2		
3		
4		
5		

art science
music group lunch
break English
geography gym
swimming multimedia class

Start over
Clear checks
Review

735 x 55

Skaidru noteikumu izmantošana un rutīnas izveide

Vizuālā plāna izmantošana var palīdzēt izveidot rutīnas. Rutīnas var nodrošināt skolēniem paredzamību un mazināt trauksmi un līdz ar to arī izaicinošu uzvedību.

Today's Schedule

1		<input type="checkbox"/>
2		<input type="checkbox"/>
3		<input type="checkbox"/>
4		<input type="checkbox"/>
5		<input type="checkbox"/>

art science
music group lunch
break English
geography gym
swimming multimedia class

Start over
Clear checks
Review

735 x 55

Sniedziet atbalstu nekavējoties

Ja zināt, ka uzdevums skolēnam ir pārāk grūts vai ilgs, sniedziet palīdzību un norādījumus... negaidiet, kad parādīsies izaicinoša uzvedība!

Pētījumā, kas tika veikts, izmantojot korektīvas akadēmiskās iejaukšanās, destruktīvā uzvedība tika samazināta līdz nullei.
Ebanks & Fisher, 2003

Palīdzība tiek pakāpeniski samazināta, kad students uzlabo savas prasmes

Sniedziet atbalstu nekavējoties

Vai varat sniegt dažus piemērus?

Kā jūs varētu nekavējoties palīdzēt skolēnam, zinot, ka viņš/viņa nespēs veikt uzdevumu un tas var rezultēties ar izaicinošu uzvedību?

Sadaliet uzdevumu

Ja zināt, ka uzdevums skolēnam ir pārāk garš, sadaliet to apakšuzdevumos.

Kad tiek lūgts aizpildīt matemātikas darba lapu ar 25 uzdevumiem, skolēns traucē nodarbību.

Skolotājs sadala 25 uzdevumus 5 darba lapās pa 5 uzdevumiem katrā.

Pielāgojiet uzdevumu

Vai jūs varat veikt izmaiņas mācību programmā savam skolēnam, zinot, ka viņš nespēs izpildīt uzdevumu tā, kā tas ir izstrādāts?

Vai jūs varat pielāgot uzdevumu viņa esošajām prasmēm?

To nevar darīt pēc izaicinošas uzvedības!!

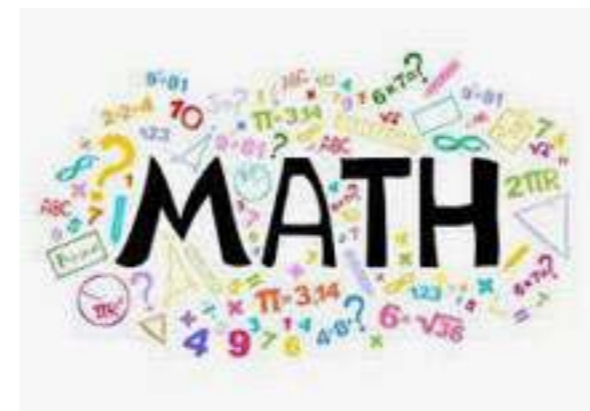
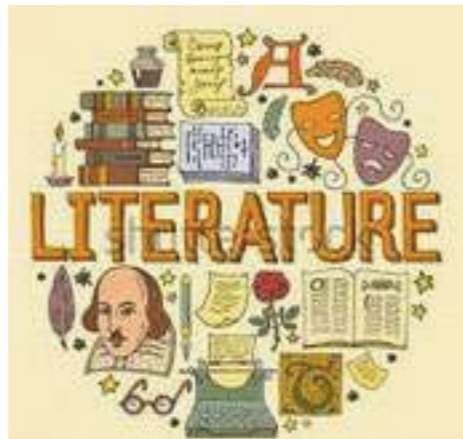
Piedāvājiet izvēli

Ir pierādīts, ka, piedāvājot skolēnam izvēlēties uzdevumu, tiek samazināta izaicinoša uzvedība!

Palūdziet skolēnam izvēlēties nākamo uzdevumu

Piedāvājiet izvēli

Vai gribi pildīt uzdevumu matemātikā vai literatūrā?



Mācīšanās ar vienaudžu starpniecību

Mācīšanās ar vienaudžu līdzdalību ir **klasē balstīta prakse**, kurā skolēni **strādā pāros, lai veiktu uzdevumus.**

Viens skolēns ("apmācāmais") **sniedz skaidras atbildes**, bet otrs skolēns ("pasniedzējs") **sniedz tūlītēju korigējošu atgriezenisko saiti, skaidro jēdzienus vai sniedz papildu norādījumus.**

Jūsu pieredze!

Vai esat izmēģinājis mācīšanos ar vienaudžu starpniecību?



Aizsācēja iejaukšanās, pamatojoties uz uzvedības funkciju

- Mēs esam identificējuši izaicinošas uzvedības iespējamo funkciju.
- Tādējādi mēs cenšamies mazināt vēlmi pēc sekām, ko kopumā rada izaicinošā uzvedība.



Aizsācēja iejaukšanās, pamatojoties uz uzvedības funkciju

Ko jūs varat darīt, lai mazinātu vēlmi pēc uzmanības, kas kopumā izraisa izaicinošu uzvedību?



Aizsācēja iejaukšanās, ja uzvedības funkcija ir pieeja
vēlamajai aktivitātei, spēlēm un citiem materiāliem

Ko jūs varat darīt, lai mazinātu vēlmi piekļūt aktivitātei
vai materiāliem, kas kopumā rada izaicinošu
uzvedību?



Aizsācēja iejaukšanās, ja uzvedības funkcija ir izvairīšanās no uzdevuma

Ko jūs varat darīt, lai mazinātu vēlmi izvairīties no uzdevuma un bēgšanu no tā?

Mēģināsim kopā!

<p>Aizsācējs: Kas notika pirms nevēlamās uzvedības? Kas piedalās? Kur un kā tas notiek?</p>	<p>Uzvedība</p>	<p>Sekas: kas notiek pēc uzvedības?</p>
<p>klasē skolotājs lūdz pievērst uzmanību darbam lasīšanas laikā personalizēt uzdevumu, novērot citus (tūlītēja palīdzība), sadalīt uzdevumu mazākos soļos</p>	<p>skolēns rada dažādas skaņas skaņas</p>	<p>skolēns tiek aizvests pie sociālā pedagoga</p>
	<p>FUNKCIJA: IZVAIRĪŠANĀS NO LASĪŠANAS</p>	